

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องพัฒนาการของอิสลามและชุมชนในบริบททะเลสาบสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อตอบคำถามว่า องค์ประกอบและบทบาทของอิสลามและชุมชนมีพัฒนาการมาอย่างไร อะไรเป็นเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวขึ้น และจะใช้พัฒนาการดังกล่าวให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนได้อย่างไร ศึกษาค้นคว้าโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ จากแหล่งต่างๆ เช่น หอสมุดแห่งชาติ และเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ สังเกต เข้าร่วมกิจกรรม สัมภาษณ์กลุ่มและจัดประชุมสัมมนาในพื้นที่วิจัย โดยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ว่าเพื่อศึกษาลักษณะพัฒนาการขององค์ประกอบ บทบาท เงื่อนไขปัจจัย เอกลักษณะ แนวทางการเผยแพร่และการนำหลักการต่างๆ ในศาสนาอิสลามมาใช้เพื่อพัฒนาชุมชนปัจจุบัน โดยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ใช้ระยะเวลา 2 ปี

ผลการวิจัยพบว่า อิสลามและชุมชนในพื้นที่ศึกษาปรากฏมาแล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัย ปัจจัยสำคัญที่เป็นกลไกทำให้อิสลามและชุมชนดังกล่าวพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องชัดเจน เข้มแข็ง มั่นคง คือ การศึกษาทางศาสนาของชุมชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทุกด้านของอิสลามและชุมชนในพื้นที่ศึกษา จนสามารถแบ่งยุคสมัยของชุมชนออกได้เป็น 2 ช่วงกว้างๆ คือ ยุคก่อนร้อยปีที่ผ่านมา หรือยุคดั้งเดิม หรือยุคไร้สถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นมาแต่โบราณจนกระทั่งปี พ.ศ.2442 ต่อจากนั้นจึงเป็นยุคร้อยปีที่ผ่านมา(2442-2542) ซึ่งแบ่งได้เป็นสามช่วงเวลาย่อยตามพัฒนาการของการศึกษา คือ ยุคการศึกษาในครอบครัว ยุคการศึกษาในโรงเรียนปอเนาะและยุคการศึกษาในโรงเรียนราษฎรสอนศาสนา โดยมีต้นทุนทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นพลังหลักขับเคลื่อนพัฒนาการ และมีวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น ระบบเครือญาติ ระบบน้ำใจ อุดมการณ์ศาสนาสากล เป็นปัจจัยส่งเสริม ทำให้ชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ศึกษาอยู่ร่วมกับศาสนิกศาสนาอื่นๆ ได้อย่างสันติ ส่วนองค์ประกอบและบทบาทของอิสลามและชุมชนก็ได้พัฒนาการไปตามพัฒนาการของการศึกษาทางศาสนาที่เกิดขึ้นในชุมชนในแต่ละยุคสมัย เช่น เมื่อมีการศึกษามากขึ้นพัฒนาการทางการแต่งกาย การบริโภคอาหาร การถือศีลอด การบริจาคซากาต ศาสนสถาน ฯลฯ ได้เปลี่ยนแปลงตรงตามหลักปฏิบัติที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานมากขึ้น การศึกษาทางศาสนาของอิสลามและชุมชนจึงเป็นพลังสำคัญที่ก่อให้เกิดพัฒนาการที่ผ่านมา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือสมควรส่งเสริมให้มีการนำความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของอิสลามและชุมชนไปประยุกต์เพื่อการพัฒนา และในกระบวนการวิจัยสมควรส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนไปพร้อมๆ กัน ไม่ต้องรอให้การวิจัยสำเร็จจึงจะนำผลไปใช้เพื่อการพัฒนา.

Abstract

The study of the Development of Islam and Community in Songkhla Lake Basin Area is the qualitative research to answer. How is composition and the role of Islam and community have developed , what are the factors caused those development changes and how will they be useful to community development.

The study is done by collecting data from documents in various resources such as the National Library and field data by interviewing observation, participation, group interview and seminar on research area. The objective is to study factor development characteristic, the role, condition factor, identity, the way of diffusion and use of Islam principal to develop present community. This is supported by Thailand Research Fund (TRF) in two years.

The result were Islam and community have been in research area since Sukhothai age. The main factors that made them keep on developing sustainable and maintain was religious study concerned with every developed aspect in community. It can be divided community into 2 ages. They were original age before 100 years or the age of lake of educational institute since the ancient age to 2442 B.E. and the age of 100 years (2442 B.E.-2542 B.E.). According to educational development can be divided into 3 sub-periods: home school, Po-no school, and religious private school. There were historical, social and culture, and natural resources keep them develop. In addition the supported factors were local culture such as kinchip system, spirit and ideal religious principal. These caused Islam in research area can get along with others peace fully where as factors and role of Islam and community have been developed according to the development of religious study in each age. For example, The more education increased, the development of costum, consumer, fast, Sakat donation, religious building, etc much more developed according to the principal of Al-Qu-r-an. It is concluded that religious study of Islam and community was the main power of the late development.

The research suggested that the knowledge of Islam and community development should be supported to apply for development. The process of research should support community development rather than waiting for the use of result of research at last.